

Српске народне бајке

Библиотека
Српска народна књижевност

СРПСКЕ НАРОДНЕ БАЈКЕ

Приредиле:

Соња Жикић и Валентина Алексић

Издавач:

Pi-press

За издавача:

Драгана Пејић-Ранђеловић

Уредник:

Соња Жикић

Лектура:

Валентина Алексић

Техничка припрема и штампа:

Pi-press Pirot

ISBN 978-86-6023-436-2

Тираж 1.000

Поштовани читаоче,

Усмено стваралаштво представља синтезу народне књижевности, историје, обичаја, културе, веровања и уопште погледа на свет. Синкретизам усменог колективног стваралаштва проткан мислима и делима надарених, запажених индивидуалних стваралаца представља оно основно, примарно, есенцијално знање наше српске књижевности.

Народне бајке представљају део усмене књижевности проткане натприродним ситуацијама, догађајима и бићима који се истовремено мешају са стварношћу, па је понекад тешко утврдити границу. Вук Стефановић Караџић их је назвао „женским причама или гаткама”. Бајке су временски и просторно неодређене, и не може се прецизно одредити ни време ни место радње. Често у себи садрже елементе старих митова, као и обележја

друштвено-историјске средине у којима се радња дешава. Имају стереотипан, устаљени почетак и крај. Јунаци најчешће немају имена или су именовани преко неке особине или изгледа. Они често прелазе из реалног света у нестварни, имагинарни како би дошли до остварења свог циља. На том путу срећу многобројне помагаче, али и негативне ликове који успоравају радњу. Међу њима се прави јасна разлика између ликова који су добри и који су зли. Поред људи, у догађаје су уплетена и натприродна и чудесна бића: вештице, змајеви, чаробњаци, виле... Честа је употреба непарних бројева: 3, 5, 7, 9, 12.

У бајци се нижу напете, неочекиване епизоде, како би дошло до срећног краја, па је самим тим радња у бајкама углавном симетрична.

У ову збирку, бајке су унете на аутентичном језику, онако како су изворно забележене, с намером да се приближи дух времена у коме су настајале и прикаже разноликост и „живост” народног језика, као и богатство различитих дијалеката. Урађене су само исправке у погледу правописа и техничког уређења текста.

Валентина Алексић

СРПСКЕ НАРОДНЕ БАЈКЕ

БАШ-ЧЕЛИК

Бијаше један цар, и имађаше три сина и три ћерке.

Кад га већ савлада старост, дође вријеме да умре. На смрти дозове синове и шћери своје, па синовима препоручи да своје сестре даду за онога који први дође и запроси их.

– Подајте – рече – тако не били проклети. Потом цар умре.

Послије његове смрти стане земан по земану, док на једну ноћ стане неко на вратима лупати: задрма се цијели двор, нека хука, вриска, пјевање, сијевање, би рекао сама ватра око двора сипа. У двору се поплашише и стану од страха дрхтати. Наједанпут неко проговори:

– Отворите, царевићи, врата!

На то вели најстарији син царев:

– Не отворајте!

Средњи рече:

– Не отварајте нипошто!

Али најмлађи рече:

– Ја ћу да отворим врата – па скочи и врата отвори.

Како врата отвори, нешто уђе у двор од чега нијесу могли виђети друго ништа осим ватре да сипа, па проговара:

– Ја сам дошао да вам просим сестру најстарију, и то сад, овај час да је водим, јер ја не чекам, нити ћу више доћи да је просим, па ми сад одговор дајте, или је дате или не дате, хоћу да знам.

Вели најстарији брат:

– Ја је не дам. Како ћу је дати, кад не знам шта си и откуда си? Ноћас дошао, хоћеш одмах да је водиш, па не знам ни ће би ишао сестри у походе.

Средњи вели:

– Ја не дам сестре ноћас да се води.

Али најмлађи вели:

– Ја је дам, ако је ви не дате; зар не знате што је наш отац казао? – па сестру ухвати за руку и дајући је рече: – Нека ти је сретна и честита!

Кад им сестра преко прага пређе, сви у двору падну по земљи од страха. Сева, грми, тутњи, пуца, сав се двор стане љуљати, но то прође, и сјутра осване дан. Како сване, они одмах стану гледати да л' има какога год трага куд је она сила ишла од двора царског, али се ништа знати не море; нигдје никакога, ни трага ни гласа.

Друге ноћи у исто вријеме стане опет онака сила, хука и писка око двора царског, и неко почне на вратима говорити:

– Отвор', царевићи, врата!

Они се препану и отворе врата и неке силе страховите почну говорити:

– Дајте ђевојку, средњу сестру, ми смо дошли да је просимо.

Вели најстарији брат:

– Ја је не дам.

Средњи вели:

– Ја не дам сестре наше.

Али најмлађи вели:

– Ја је дам; зар не знате више што је отац наш рекао? – па узме сестру за руку и дајући је рече: – На, нека вам је сретна и честита!

И она сила с ђевојком отиде. Сјутрадан, како сване, отиду браћа око двора и даље, па траже трага да л' се штогођ знати може куд је она сила отишла, али ништа на овом свијету није се могло дознати као да није ни долазила.

Треће ноћи у оно исто доба опет се затресе из темеља двор од велике силе и тутњаве, и неки глас повиче:

– Отвори врата!

Цареви синови скоче и отворе врата, уђе нека сила па повиче:

– Дођосмо да просимо вашу најмлађу сестру. Старији и средњи брат повичу:

– Не дамо је ове треће поноћи, заиста морамо бар за ову најмлађу сестру знати куд је дајемо и за кога је дајемо, да је моремо походити као сестру своју.

На то рече брат најмлађи:

– Ја је дајем, ако је ви не дате; зар сте заборавили шта је отац на смрти нама препоручио, то није давно било? – па ђевојку за руку говорећи:

– На, води је, па нека ти је сретна и весела!

Садржај:

БАШ-ЧЕЛИК	7
ЧУДОТВОРНИ ПРСТЕН	41
ЗЛАТНА ЈАБУКА И ДЕВЕТ ПАУНИЦА	61
ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ	81
АЖДАЈА И ЦАРЕВ СИН	86
ЗМИЈА МЛАДОЖЕЊА	99
СТАРАЦ ПРЕВАРИО ДИВОВЕ	109
ОЧЕВ ТРС	116
ТРИ ЈЕГУЉЕ	138
ЗЛАТОРУНИ ОВАН	144
ЦАРЕВ ЗЕТ И КРИЛАТА БАБА	155
ПЕПЕЉУГА	167
МЕЂЕДОВИЋ	176
СТОЈША И МЛАДЕН	186
ЂАВО И ЊЕГОВ ШЕГРТ	203
НЕМУШТИ ЈЕЗИК	210
КОМЕ БОГ ПОМАЖЕ, НИКО МУ НАУДИТИ НЕ МОЖЕ	218
УСУД	226
ОЧИНА ЗАКЛЕТВА	240
ЂЕЛА	248

БИБЕРЧЕ	253
ГВОЗДЕН ЧОВЈЕК	259
ЦАРИЧИНА СНАХА ОВЦА	267
ВЕЗЕНА МАРАМА	270
ДВАНАЕСТ МРВА	288
У ЛАЖИ СУ КРАТКЕ НОГЕ	297
СЕДАМ ВЛАШИЋА	312
ЗЛА СВЕКРВА	325
’ТИЦА ДЈЕВОЈКА	332
ВЕЗИРОВ СИН	336
КРАВАРИЋ МАРКО	349
ГРБО И КРАЉ ЂАВОЛСКИ	374
АЛА	397
ЖАБИЦА ЦАРИЦА	402
ДЈЕВОЈКА БРЖА ОД КОЊА	407
Речник мање познатих речи	411
Извори	430

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-344:398

СРПСКЕ народне бајке /
[приредиле Валентина Алексић
и Соња Жикић]. - Пирот : Pi-press, 2021
(Пирот : Pi-press). -
429 стр. ; 17 см . - (Библиотека Српска
народна књижевност
/ [Pi-press])

Тираж 1.000. - Стр. 3-4: Поштовани
читаоче / Валентина Алексић
. - Речник мање познатих речи: стр. 411-
429. - Библиографија: стр. [430].

ISBN 978-86-6023-436-2

COBISS.SR-ID 38992649